

نام و نام خانوادگی:

زمان برگزاری: ۷۵ دقیقه

سید بهروز پرتوی

نام آزمون: ادبیات دوازدهم تشریحی (سری دوم)

تاریخ آزمون:

۱ در جدول زیر، هریک از متن‌ها، با کدام یک از مفاهیم مقابل خود، تناسب معنایی دارد؟

الف «ستاره ضعیفی در شبستان تیره و تار درونم درخشیدن گرفت.»	۱) امیدوار شدن
	۲) رها شدن از ضعف و ناتوانی
ب «اگر خونین دلی از جور ایام / لب خندان بیاور چون لب جام»	۱) سختی کشیدن و بردباری در راه کمال
	۲) توصیه به شادی در هنگام سختی

۲ املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف گفت: «از (بحر / بهر) غرامت جامه‌ات بیرون کنم»

ب بزید خودتان را به ناخوشی و بگوید طیب (غدقن / قدغن) کرده.

۳ با توجه به عبارت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«مرا به یاد بی ثباتی فلک بوقلمون و شغافوت مردم دون و وقاحت این مصطفای بدقواره انداخته بود.»

الف معنای واژه «دون» چیست؟

ب در کدام واژه «نادرستی املايي» دیده می‌شود؟

۴ نوشته «از بیم عقرب جرّارهٔ دموکراسی قرن بیستم، ناچار شده به مار غاشیهٔ حکومت سرهنگ‌ها پناه ببرد»، کدام یک از ضرب‌المثل‌های زیر به یاد می‌آورد؟

الف) دست بالای دست بسیار است. (ب) از چاله به چاه افتاد.

۵ نوع گفت‌وگوی شعر زیر را در اصطلاح ادبی چه می‌نامند؟

نخستین بار گفتش کز کجایی

بگفت آن‌جا به صنعت در چه کوشند

بگفتا جان فروشی در ادب نیست

بگفت از عشق‌بازان این عجب نیست

۶ بیت زیر را از شیوهٔ بلاغی به شیوهٔ عادی برگردانید.

سرانجام گفت ایمن از هر دوان

با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۷ گر در سرت در هوای وصال است، حافظا

بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک؟

باید که خاک در گه اهل هنر شوی

بگفت آن‌گه که باشم خفته در خاک

الف در کدام واژهٔ بیت نخست آرایهٔ «مجاز» وجود دارد؟

ب در بیت دوم، کدام واژه‌ها آرایهٔ «جناس» را پدید آورده‌اند؟

۸

با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱) از سیم به سر یکی گلهٔ خود

۲) ای مشت زمین بر آسمان شو

الف در بیت اول، نوع حذف، قرینه لفظی است یا معنایی؟

ب کاربرد معنایی فعل «شو» اسنادی است یا غیراسنادی؟

پ یک ترکیب وصفی در بیت دوم بیابید.

ت هسته گروه اسمی «این پند سیاه‌بخت فرزند» را تعیین کنید.

۹ با توجه به رباعی زیر، به پرسش‌های داده شده، پاسخ دهید.

«کس چون تو طریق پاک بازی نگرفت / با زخم، نشان سرافرازی نگرفت
زین پیش دلورا، کسی چون تو شگفت / حیثیت مرگ را به بازی نگرفت»

الف واژه «زخم» با کدام واژه ارتباطی مبتنی بر تشبیه دارد؟

ب آرایه‌های ادبی «تشخیص» و «کنایه» را در مصراع پایانی مشخص کنید.

۱۰ هر یک از مفاهیم را به کنایه آن وصل کنید.

(مفهوم)	(کنایه)
۱ - انتظار بیهوده کشیدن	۱ - مثل فنر در رفتن
۲ - انجام کاری مفید برای خود	۲ - خم به ابرو نیاوردن
۳ - انتظار کشیدن	۳ - شاخ در آوردن
۴ - بدون چون و چرا	۴ - سماق مکیدن
۵ - ناراحت شدن	۵ - بی برو برگرد
۶ - بی‌اختیار شدن	۶ - سر توی حساب بودن
۷ - چه کار کردن؟	۷ - چین به صورت انداختن
۸ - تعجب کردن	۸ - این یک دم را خوش نخواندن
۹ - حواس جمع بودن	۹ - گل به سر خود زدن
۱۰ - ناتوان	۱۰ - ساعت‌شماری کردن
۱۱ - اصرار نکردن	۱۱ - چه خاکی به سر ریختن؟
۱۲ - ناراحت نشدن	۱۲ - بی‌دست و پا

۱۱ آرایه‌های بیت «آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد، نیست باد» در کدام گزینه درست آمده است؟

الف) استعاره - تشبیه - جناس تام - واج‌آرایی

ب) تشبیه - استعاره - جناس ناقص - واج‌آرایی

پ) تضاد - جناس تام - تشخیص - تشبیه

۱۲ در بیت زیر، نقش دستوری گروه‌های اسمی مشخص شده را بنویسید.

«سینه خواهم شرحه شرحه از فراق / تا بگویم شرح درد اشتیاق»

۱۳ معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

هدهد که پرندۀ دانایی بود و افسری بر سر داشت، گفت: «ای یاران، من بیشتر از همه شما جهان را گشته‌ام و از اطراف و اکناف گیتی آگاهم.»

۱۴ معنی «طاق» را در ابیات زیر باتوجه به روابط هم‌نشینی واژه‌ها بنویسید.

الف) به منزل بر آن طاق و ایوان رسید / که داراب را اندرو خفته دید

ب) حضورش پریشان شد و کار زشت / سفر کرد و بر طاق مسجد نشست

ج) دگر باره آمد ز ایوان خروش / که ای طاق چشم خرد را میپوش

۱۵) معنی لغت‌های زیر را بنویسید.

«مستور - مستغرق - سور - حسب - تاب - آوند - ارغند - ستور - دمساز - بی‌گانه»

۱۶) مفهوم کنایات زیر را بنویسید.

الف) بر همان مهر و نشان است:

ب) مزه‌اش را زیر دندان دارم:

ج) قند در دلم آب می‌شد:

د) اسم و رسم داشتند:

ه) حلقه به درها کوفتم:

و) آب خوش از گلویش پائین نمی‌رود:

۱۷) عبارت: «من از طبیعت آموختم که همانند درختان بارور سراسر کرامت باشم.» ما را به چه چیزی دعوت می‌کند؟

۱۸) در عبارت «شاهین تیزبال افق‌ها بودم. زنبوری طفیلی شدم و به کنجی پناه بردم.» منظور نویسنده را از قسمت مشخص شده بنویسید.

۱۹) با توجه به منظومه زیر به سؤالات پاسخ دهید.

«آن خداوند و سوار رخس بی‌مانند / آن که هرگز - چون کلید گنج مروارید - گم نمی‌شد از لبش لبخند ... طعمه دام و دهان خوان هشتم بود.»

الف) «خداوند» به چه معنی است؟

ب) کلید گنج مروارید چه مفهومی دارد؟

پ) مروارید «استعاره» از چیست؟

۲۰) ابیات زیر را به فارسی روان معنی کنید:

الف)

وان آتش خود نهفته می‌پسند

شو منفجر ای دل زمانه

ب)

زین سوخته جان شنو یکی پند

پنهان مکن آتش درون را

پ)

از درد ورم نموده یک چند

تو قلب فسرده زمینی

پاسخنامه تشریحی

۱ الف) ۱ (ب) ۲

۲

الف) بهر

ب) قدغن

۳

الف) پست و فرومایه

ب) شقاوت: شقاوت

۴ (ب) از چاله به چاه افتاد.

۵ مناظره

۶

سرانجام گفت ایمن، از هر دو ان
۴ ۵ ۱نه گردد مرا دل، نه روشن روان
۶ ۲ ۳ ۷

«سرانجام گفت دل من از هر دو ان ایمن و روشن روان نگردد،

معنی: کیکاوس گفت: دل من از هر دو آنها (سیاوش و سودابه) روشن و در امن نیست، یعنی من به آنها مشکوکم.

۷

الف) واژه سر (فکر و خیال)

ب) خاک و پاک

۸

الف) معنایی

ب) غیراسنادی

پ) ضربتی چند

ت) پند (یادآوری: گروه اسمی فقط یک هسته دارد).

۹

الف) نشان.

ب) تشخیص: مرگ کنایه: به بازی نگرفت.

۱۰

(مفهوم)	(کنایه)
۶ - بی‌اختیار شدن	۱ - مثل فنر در رفتن
۱۲ - ناراحت نشدن	۲ - خم به ابرو نیاوردن
۸ - تعجب کردن	۳ - شاخ در آوردن
۱ - انتظار بیهوده کشیدن	۴ - سماق مکیدن
۴ - بدون چون و چرا	۵ - بی برو برگرد
۹ - حواس جمع بودن	۶ - سر توی حساب بودن
۵ - ناراحت شدن	۷ - چین به صورت انداختن
۱۱ - اصرار نکردن	۸ - این یک دم را خوش نخواندن
۲ - انجام کاری مفید برای خود	۹ - گل به سر خود زدن
۳ - انتظار کشیدن	۱۰ - ساعت شماری کردن
۷ - چه کار کردن؟	۱۱ - چه خاکی به سر ریختن؟
۱۰ - ناتوان	۱۲ - بی‌دست و پا

۱۱) گزیده «الف» درست است. این بیت، آرایه تشخیص ندارد؛ زیرا «نی» همان مولانا یا انسان آگاه است و استعاره مُصَرَّخَه است. جناس ناقص نیز ندارد؛ اما «نیست باد: به معنی باد نیست» و

«نیست باد» به معنی «نابود شود» جناس تام دارند.

«باد: باد هوا، و «باد: فعل دعایی»، با هم جناس تام دارند.

«آتش» در مصرع دوم: استعاره از عشق

بانگ نی آتش است: تشبیه

نی: استعاره از انسان آگاه یا مولانا

است و نیست: تضاد

تکرار واج «الف»: واج آرایبی

۱۲) سینه: مفعول / شرح درد اشتیاق: مفعول

توضیح:

_____ سینه می‌خواهم.
نهاد مخذوف (من) گروه مفعولی فعل

_____ شرح درد اشتیاق (را) بگویم.
نهاد مخذوف (من) گروه مفعولی فعل

۱۳) هدهد: پوپک، شانه‌به‌سر، نام پرنده‌ای، مرغ سلیمان

افسر: تاج

اکتاف: جمع کتف، اطراف، کناره‌ها

گیتی: دنیا، جهان

۱۴) الف) طاق ← ایوان کاخ

ب) طاق مسجد ← محراب

ج) طاق ← یکتا و فرد (در اینجا کسی مورد نظر است که بی‌همتا و فرد است.)

۱۵) مستور: پنهان‌شده - پوشیده - محبوب

مستغرق: مجذوب - شیفته

سور: جشن - عروسی - مهمانی

حسب: برابر - اندازه - بر طبق

تاب: پرتو - فروغ

آوند: آویزان - واژگون

ارغند: خشمگین

ستور: چهارپایان

دمساز: همدم - درد آشنا

بی‌گاه: دیروقت - شامگاه

۱۶) الف) بر همان مَهر و نشان است: هیچ تغییری نکرده است.

ب) مزه‌اش را زیر دندان دارم: هنوز هم مزه‌اش را به یاد دارم.

ج) قند در دلم آب می‌شد: شدیداً مشتاق و علاقه‌مند می‌شدم.

د) اسم و رسم داشتند: مشهور بودند.

ه) حلقه به درها کوفتم: همه‌جا را جستجو کردم.

و) آب خوش از گلویش پائین نمی‌رود: لحظه‌ای شاد و بانشاط نیست، مدام غصه می‌خورد.

۱۷) مخاطب را به کرامت و بخشندگی به دیگران دعوت می‌کند و بخشش بی‌مَنّت را مورد ستایش قرار می‌دهد.

۱۸) سربار یا وابسته شدن

۱۹)

الف) خداوند در اینجا به معنی صاحب و دارنده.

ب) کلید گنج مروارید ← لبخند

پ) مروارید ← دندان

۲۰)

الف) ای قلب روزگار (ای دماوند)، منفجر شو (اعتراض کن) و راضی نباش که آتش (خشم درونی) تو پنهان بماند.

ب) آتش (خشم درونی) خود را پنهان مکن (اعتراض کن) و از این سوخته زجر کشیده (شاعر دردمند)، پندی بشنو.

پ) (ای دماوند)، تو قلب بیخ‌زده و غم‌زده زمین هستی که به سبب شدت درد و رنج، چند مدتی است (مقداری) ورم کرده‌ای (متورّم شده و بالا آمده‌ای)